

GREENPEACE

ECOLOGISTES
en acció
CATALUNYA

EURO
SOLAR
EUROSOLAR
La Asociación Europea
por las Energías Renovables

JUNY 2005

L'ESBORRANY VERSIÓ 2 DEL PLA DE L'ENERGIA DE CATALUNYA 2006-2015:

**UNA ALTRA OPORTUNITAT PERDUDA PER
AVANÇAR CAP A UN MODEL ENERGÈTIC
SOSTENIBLE**

GREENPEACE
Ortigosa 5 2^a 1°
28015 Barcelona
T +34 93 310 13 00

Ecologistes en acció de Catalunya
Can Basté
Passeig Fabra i Puig, 274.
08031 Barcelona
T +34 93 429 65 18

EUROSOLAR
La Fàbrica del Sol
Joan Salvat Papasseit, 1
08003 Barcelona
T +34 93 427 24 49

1. INTRODUCCIÓ

El present document contrasta l'esborrany versió 2 del PLA DE L'ENERGIA DE CATALUNYA 2006 – 2015 (en endavant PEC), un text de 279 pàgines, amb els compromisos adquirits pels tres partits que constitueixen el Govern de la Generalitat en l'Acord del Tinell, un pacte que Greenpeace, Ecologistes en Acció de Catalunya i Eurosolar considerem un bon primer pas envers un sistema energètic més sostenible a Catalunya.

L'Acord del Tinell reflecteix una voluntat de transició cap a una nova cultura de l'energia, que ha d'incorporar com un dels seus principals eixos la dimensió ambiental de l'obtenció, la distribució, l'ús i el malbaratament d'aquest recurs. Com hem expressat en el Manifest per una Nova Cultura de l'Energia a Catalunya, les entitats sotasignants estem convençudes que el PEC només podrà materialitzar aquest canvi de cultura si incorpora, de bon començament, les visions i propostes de la societat civil en l'elaboració de les seves línies estratègiques. De fet, la transparència i la participació pública no deixen de ser una dimensió més del canvi proposat.

Malauradament, els fets ens han donat la raó i bona prova n'és que el text que ha sortit des del Departament de Treball i Indústria sense que hi hagi hagut cap procés de participació digne d'aquest nom, **no tan sols no compleix l'Acord del Tinell, sinó que hi va radicalment en contra, com mostrarem en analitzar cinc dels seus aspectes principals. Per això, al final d'aquest document s'hi formulen un bloc de demandes, incloent-hi la retirada d'aquesta proposta i l'elaboració d'un Pla d'Actuació Política que traci uns objectius concrets a l'entorn de l'energia. Considerem que, en l'actual mercat liberalitzat, és en l'establiment de polítiques, no en uns càlculs basats en paràmetres que no es troben sota control del Parlament i del Govern, allà on es poden ajustar les regles del joc.**

Les organitzacions promotores del Manifest i les que li donem suport ens comprometem a presentar a la societat propostes rigoroses, tècnicament factibles i contrastades que demostrin que és possible una nova cultura de l'energia; el que no podrem mai serà subministrar el valor i la voluntat política a les persones escollides democràticament per portar a terme els canvis; el canvi de model energètic no serà fruit d'una evolució espontània, ja que els poderosos interessos empresarials que treuen benefici de l'actual model no renunciaran a perdre'l per voluntat pròpia, per molta evidència científica que es faci servir en el debat.

En aquest, com en tants altres àmbits, els canvis seran el resultat d'un acció ciutadana d'ampli abast que decideixi fer front a la irracionalitat imperant.

2. CONSIDERACIONS GENERALS

El canvi de govern de la Generalitat, amb l'accés del tripartit d'esquerres, va permetre obrir un període d'esperança en què es pensava que les dinàmiques nefastes que han determinat, entre d'altres, la política energètica podien anar canviant. Les evidències que el "mercat" no pot donar resposta als problemes que la producció i el consum energètic generen s'han multiplicat en els darrers quatre anys, i determinats aspectes de la política del Govern que van ser recollits a l'Acord del Tinell, especialment l'èmfasi que es posava en la redacció d'un Pla Energètic com a condició prèvia per decidir una sèrie de qüestions energètiques amb una important càrrega de conflictivitat (com la pluja de projectes de centrals tèrmiques de cicle combinat o la construcció de línies d'alta tensió) i d'altres de relacionades (com la mobilitat, l'edificació i l'ordenació del territori), o l'impuls que es donava a les energies renovables, permetien aixecar expectatives que les coses podien anar canviant, tot i que la política de nomenaments en aquest camp, amb un director general vinculat a l'entorn empresarial de Gas Natural, o la filtració d'informes tècnics que contradeien el propi Acord, van plan-tejar ràpidament dubtes.

L'esborrany definitiu del PLA DE L'ENERGIA DE CATALUNYA 2006 – 2015 s'ha encarregat de reduir a la mínima expressió qualsevol esperança que el canvi de govern significués un canvi de la política energètica.

En la terminologia el PEC planteja la continuïtat del model de creixement, ara en versió més controlada i, com que les paraules són comprometedores, no s'arrisca a parlar ni tan sols de model energètic sostenible i s'apunta a encunyar un altre neologisme adjectivant la seva proposta de "sostenibilista". En altres paraules, el PEC voldria ser sostenible, però el "rigor tecnocientífic i el realisme socio-econòmic" no ho permeten. La justificació és prou il·lustrativa:

"La visió sostenibilista del sistema energètic té per finalitat evitar, tant l'agreujament de les disfuncions socioeconòmiques sobre la governabilitat global i les disfuncions ambientals sobre el medi de la propagació tendencial de l'actual sistema energívor, com la prevenció de les disfuncions d'una eventual crisi energètica." (Pàg. 50.)

Els plantejaments són idèntics als de l'anterior pla, però afegint-hi una quota superior d'energia eòlica i biocombustibles, es a dir, una quota d'energies renovables que, per ella mateixa, no qüestiona l'actual model energètic. En canvi s'entra amb tot luxe de detalls en les infraestructures elèctriques i gasístiques que es consideren "necessàries".

També planteja crear un Centre de Recerca de Tecnologies

Energètiques on es treballarien tot tipus de tecnologies energètiques, en comptes de centrar-se només en la recerca i desenvolupament de les energies renovables del nostre país.

Una mostra de la filosofia amb què s'ha redactat el PEC és l'ús del llenguatge; un exemple el tenim en l'ús de la paraula "barreres", en el sentit d'obstacles objectius o subjectius a la realització d'una determinada intervenció. Inclouent-hi els títols i els paràgrafs, al PEC es comptabilitzen 69 ocasions en total en què es fa servir la paraula "barreres"; doncs bé, en 21 ocasions corresponen a l'apartat del Pla d'energies renovables, unes altres 33 vegades la paraula es fa servir en l'apartat del Pla d'estalvi i eficiència energètica, i 6 vegades en l'apartat de R+D+I; la resta corresponen als títols dels epígrafs.

Per contra, en tot l'apartat dedicat al Pla d'infraestructures elèctriques la paraula "barreres" no es fa servir en cap moment, amb què és fàcil deduir-ne que no existeixen barreres en el manteniment i la generalització de les tecnologies més insostenibles.

Finalment, els redactors del PEC utilitzen la relació Catalunya/Estat segons com els convé en cada ocasió: així, l'Estat és capaç d'assimilar l'increment escandalós d'emissions de CO2 catalanes que comporten les noves centrals tèrmiques; però, en canvi, sembla que no es pot comptar amb el potencial estatal d'energies renovables per avançar el tancament de les centrals nuclears.

3. ESTALVI I EFICIÈNCIA

La política d'estalvi i eficiència dissenyada en el PEC pateix de la mateixa manca de valoració ambiental de la problemàtica de l'energia que és comuna a tot el Pla. L'apel·lació reiterada al "realisme", no significa valorar de manera real els impactes del malbaratament energètic i la necessitat d'aplicar polítiques decidides per tal de reduir-los.

Malgrat que es reconeix el paper que ha jugat la política de preus portada a terme pels governs anteriors en la creació de pautes de consum energètic (pàg. 173), no es fan servir les atribucions del Govern per formular una nova política que permeti assolir un objectiu d'estalvi i eficiència acord amb la gravetat de la problemàtica ambiental. El PEC minimitza el paper de l'Administració i passa la responsabilitat a un ens tan abstracte com "els usuaris o consumidors", aquesta línia evasiva es manté al llarg dels apartats relatius a "Finalitat" i "Motivació", però és en el capítol de "Metodologia" on es troba el nucli justificatiu de la proposta.

En efecte, en comptes de definir de manera clara i entenedora la problemàtica social i ambiental relacionada amb els preus, ajustar-los progressivament al cost real que estem

pagant per l'energia, i organitzar tot el Pla en base a aquesta nova situació, la qüestió s'esmenta en darrer lloc i en termes genèrics en l'apartat de requisits (apartat 6.5.3, pàgina 176), sense formular cap proposta concreta de modificació racional dels preus.

Tal com es va fer a l'anterior Pla de CiU per dissenyar la política d'estalvi i eficiència es torna a fer servir la comparació entre un "escenari tendencial" en contrast amb un "potencial de millora"; d'aquesta manera, en comptes d'aixecar acta de la situació insostenible de malbaratament energètic a què ens ha abocat l'actual model, es presenta la continuïtat de l'actual tendència irracional com una opció factible, el que permet avaluar positivament qualsevol canvi que es produeixi.

En la majoria de les dades recollides al PEC es fa referència al consum d'energia primària i final, però a l'hora d'abordar els objectius anomenats d'estalvi tan sols es fa referència a les dades d'energia final de l'any 2015. Tampoc no queda clar perquè es passa de comptabilitzar des de l'any 2003 a l'any 2005.

Un escenari de reducció mínimament satisfactori partiria d'un any base (per exemple, el consum d'energia de l'any 2003) i fixaria un límit temporal en el qual el consum tornaria als nivells de l'any base. A partir d'aquesta hipòtesi es podrien plantejar nous límits de reducció fins arribar a un escenari sostenible. L'exercici que fa el PEC tan sols planteja la disjuntiva entre un consum energètic desbocat i un consum una mica més controlat; d'aquesta manera, el dogma del creixement del consum energètic resta intacte.

Amb les dades de l'escenari dissenyat com a favorable, el consum creix un 15,7% (a raó d'un 1,3% anual) entre l'any 2003 i l'any 2015. Per presentar aquesta situació com el resultat de l'estalvi i l'eficiència, el PEC fa servir el recurs metodològic que hem denunciat (la continuïtat de l'actual escenari insostenible), transformant el que seria una situació de malbaratament energètic més controlat en un escenari d'estalvi i eficiència. D'aquesta manera genera una fictícia "reducció" del consum en 8,5 punts (0,7 punts anuals).

L'anàlisi dels quadres del consum energètic de l'apartat 4 ("Previsions energètiques de Catalunya a l'horitzó dels anys 2010-2015") mostra que la proposta tan sols es tradueix a limitar l'increment del consum de determinats combustibles fòssils, mentre que altres (gas-oil, querosè, gas natural) incrementen el seu paper. De fet, la reducció en el consum elèctric, que hauria de ser la "pedra de toc" d'una veritable política d'estalvi i eficiència no es produeix, l'increment apuntat ni tan sols es cobreix amb l'aportació de les energies renovables.

I és que el PEC manté com una veritat absoluta que és necessari que augmenti el consum d'energia perquè augmenti el PIB. Una veritat que la història ja es va encarregar de desmentir després la crisi del petroli de 1973, quan els països que van desenvolupar polítiques d'estalvi i eficiència van augmentar el seu PIB alhora que disminuïen el seu consum energètic. Tot ignorant les lliçons del passat, Catalunya, com la resta de l'Estat i també Portugal, es distingeixen de la resta de països de l'entorn europeu pel continu augment del consum energètic, fins i tot per sobre del seu PIB.

4. ENERGIES RENOVABLES

Per tal de justificar el manteniment de l'actual model energètic és necessari insistir en dos tòpics: el dèficit energètic de Catalunya i els limitats recursos renovables, cosa que ja s'enuncia de bon començament, a les pàgines 5 i 7, respectivament.

El plantejament mostra la distància entre les premisses de les qual parteix el PEC i les de la nova cultura de l'energia; a Catalunya el PEC diu que tenim poc territori per aplicar les energies renovables: poques zones amb vent aprofitable, poc terreny per a cultius energètics i per a centrals fotovoltaïques (pàg. 54), pretenent que les energies renovables donin una cobertura energètica centralitzada, idèntica a la que es dona amb els combustibles fòssils i l'energia nuclear.

Això implica reduir el pes del recurs energètic més abundant de Catalunya: l'energia solar. L'energia solar fotovoltaica es presenta com a tècnica i econòmicament inviable, com la més cara pel cost de la producció de silici, com de baix rendiment (assenyala un màxim del 30% a la pàgina 44). L'energia solar es considera una "font energètica extremament dispersa el que dificulta el seu aprofitament a gran escala perquè necessitaria gran quantitat de territori".

La justificació per l'incompliment dels Acords del Tinell (assolir un 12% de producció primària basada en energies renovables) es fa amb la mateixa argumentació que en l'anterior Pla energètic de CiU. Com que l'acord parteix del redactat d'una directiva comunitària, s'opta per cenyir-se a la interpretació estricta de la lletra de la directiva enunciant que l'objectiu real és doblar la potència d'una forma proporcional entre els estats. Aquesta decisió ignora, entre d'altres, el Pla de Foment de les Energies Renovables, de compliment obligat, en què s'estableix que aquestes han de subministrar el 12% de l'energia primària.

Dos aspectes particularment criticables del PEC són el manteniment de la incineració dels Residus Sòlids Urbans com a contribució energètica "renovable" (pàg. 55), i el manteniment de l'aportació energètica de la incineració de pneumàtics en cimenteres (pàg. 62), ja que no considera el gran impacte ambiental d'aquestes dues tecnologies.

Finalment, cal apuntar que la preferència del PEC per la inversió en gestió de la demanda per sobre de la inversió en renovables (pàg. 55) no està justificada. Si cal deixar d'invertir en un sector energètic, caldria donar prioritat al descens de la inversió en les energies brutes.

5. KYOTO I COMBUSTIBLES FÒSSILS

Sense realitzar una anàlisi comparativa el document es decanta pels "costos" que tindrà el compliment de Kyoto, tot interpretant a la baixa el compliment dels compromisos; així, sense citar les fonts, el PEC preveu un augment de les emissions mundials de CO2 del 60%. En fer-ho, ignora els compromisos post-Kyoto de la Unió Europea, que són d'una reducció dràstica de les emissions, de fins al 80%, l'any 2050.

També proposa un augment d'emissions a Catalunya d'entre el 93% i el 101% pel 2010 respecte als valors de 1990 (pàg. 120), augment causat, sobretot, per la producció d'electricitat, amb Centrals Tèrmiques de Cicle Combinat, i pel transport, proposta que és inacceptable des de qualsevol punt de vista.

És en aquesta línia en què el PEC no analitza amb detall els costos econòmics per a Catalunya de l'incompliment del Protocol de Kyoto. Des de l'entrada en vigor del Protocol de Kyoto els preus dels permisos d'emissió han augmentat entre un 20 i un 25%, arribant ja als 15 euros per tona de CO2.

Planteja una dependència exterior del seu escenari més afavoridor en torn al 73%, i això sense comptar l'urani. Es a dir, cap millora respecte a l'escenari actual.

Analitza els preus del petroli fins a finals de 2003. Preveu un augment de preus fins a uns 60 \$/barril cap al 2015. Cal tenir en compte que actualment, des de setembre del 2004, la mitjana està entorn als 50\$/barril; 56,60 \$, el 16 de març de 2005. També passa de puntetes sobre el fet que el preu del gas està indexat i vinculat al del petroli.

Parla d'un futur escenari de volatilitat dels preus del petroli cap a l'any 2030 (pàg. 45), quan es tracta d'una situació que ja la estem vivint des de setembre de 2004. No analitza les possibles conseqüències de la volatilitat a curt termini per Catalunya (comentat inicialment a la pàg. 60).

També tracta d'un futur on la demanda serà superior a la producció (pàg. 45), quan ja ens trobem en aquesta situació (informe BP). No parla de les restriccions lligades ja a la transformació (capacitat de refinat). Però és que, a més a més, ni esmenta que, si volem evitar els efectes ambientals d'un escalfament de l'atmosfera per sobre de 2 °C, no podrem cremar ni tan sols una quarta part de les reserves conegudes.

A més a més, el preu baix del petroli encareix, comparativament, les mesures d'estalvi i eficiència, que suposen una inversió.

La indiferència cap als costos ambientals resta palesa quan parla de possibles nous jaciments; en aquest apartat es tracta de costos econòmics però no dels problemes ambientals (pàg. 45): Àrtic, selva amazònica, etc.

Tampoc no analitza el cost del transport de combustibles fòssils (pàg. 35, programes comunitaris), ni dels problemes ètics que se'n deriven de la dependència de països com Rússia, Iran o Algèria.

A llarg termini, la cobertura de la demanda energètica deixa les energies renovables en un segon pla i realitza una curiosa selecció de tecnologies actualment en fase experimental, però que compleixen dos requisits: basar-se en combustibles fòssils i mantenir una estructura de subministrament centralitzada, la combustió de carbó amb "segrest" de CO₂, i l'opció recurrent de la fusió nuclear. A curt termini planteja fer servir el gas, i a mig termini el carbó.

El document eludeix abordar el tancament de les velles centrals tèrmiques de carbó o fuel-oil; proposa un nombre de noves centrals tèrmiques de cycle combinat considerades "necessàries" i, un cop més, s'acosta amb precisió a la llista de projectes que les companyies elèctriques tenen en diverses etapes de tramitació.

6. ENERGIA NUCLEAR

El capítol en què les contradiccions entre l'esperit i la lletra de l'Acord del Tinell (tenint en compte els compromisos electorals de, pel cap baix, dos socis de Govern, ERC i ICV-EUiA, i del soci estatal de l'altre, el PSOE) i el PEC són més flagrants és el referent a l'energia nuclear.

Mentre que l'Acord del Tinell parla de l'establiment d'un programa de tancament de les centrals nuclears catalanes, programa que per definició comporta un calendari que pot durar diversos anys, el PEC analitza únicament les conseqüències d'un tancament immediat de les centrals nuclears catalanes. No és gens estrany, doncs, donat el menyspreu per les renovables que transpua tot el document, les úniques alternatives que proposa són substituir-les per centrals de cycle combinats.

A més a més, presenta Catalunya com una illa energètica quan, en realitat, està connectada amb la resta de l'estat que té una potència instal·lada molt per sobre de la que realment necessita fins i tot a les puntes de demanda. No entra en el cost que implicarà mantenir-les obertes, ni qui s'ocuparà de reprocessar i emmagatzemar els residus.

Pel que es dedueix del PEC, l'únic inconvenient que té l'ener-

gia nuclear és l'oposició social; no hi ha una anàlisi detallada sobre els problemes de seguretat, del tractament dels diferents tipus de residus, de les limitacions de les reserves de combustible. Cap comentari sobre els costos de perllongació de la vida de les centrals nuclears – el tractament dels residus i els problemes per a la salut i la seguretat – i qui els paga. De fet, el risc d'accident no ha estat ni considerat pels qui han elaborat aquest PEC.

El PEC no considera el cycle del combustible nuclear per a l'obtenció d'urani com a dependència energètica de l'estranger. Tornem a tenir una estranya visió de la independència energètica de Catalunya, on sembla més preocupant importar energia renovable per substituir les nuclears que no el combustible que les manté en funcionament.

Les projeccions de futur de generació es realitzen com si les centrals sempre estiguessin a ple funcionament. Les propostes que planteja sobre un tancament passats 40 anys de funcionament no tenen en compte les despeses associades als problemes de funcionament, i van molt més enllà de la vida mitjana de les centrals nuclears arreu del món (22 anys) i de l'admesa en el procés de tancament de les centrals nuclears a Alemanya (32 anys). Aquest optimisme és especialment greu en un moment en què la manca de cultura de seguretat d'ANAV, empresa propietària i gestora de les tres centrals nuclears en funcionament a Catalunya, s'ha fet palesa en l'incident de corrosió del sistema d'aigües essencials de Vandellòs II.

7. INFRAESTRUCTURES I LÍNIES D'ALTA TENSIÓ

El PEC, no prou content amb mantenir les centrals nuclears catalanes obertes, i amb assegurar la creació de noves centrals tèrmiques, proposa, a més a més, una nova interconnexió amb França, de 400.000 V, per assegurar, es diu, el subministrament de l'AVE i de Girona.

Es tracta d'obrir una porta a la importació d'energia nuclear francesa, altament subvencionada i per sota del preu de cost (dúmping energètic), que esdevindrà un desincentiu per a qualsevol programa d'estalvi i eficiència energètics.

Pel que fa al subministrament de Girona, el PEC no entra en la consideració de l'aprofitament dels recursos locals existents – incloent-hi la cogeneració i l'aprofitament de les energies renovables – en l'anàlisi de la demanda i la seva reducció. Tampoc no explora a fons les alternatives, com l'augment regional de l'emballat de línies d'alta i mitjana tensió del sistema elèctric peninsular, per assegurar el subministrament de la demarcació. De fet, es fa servir els potencials problemes de subministrament com a excusa per justificar la infraestructura, tot mantenint la lògica del creixement del consum.

La vacuïtat de les preteses exigències de subministrament de l'AVE s'ha fet palesa en el fet que tant des del Ministeri com des del Departament d'Indústria s'està considerant un traçat alternatiu a la l'enllaç Sentmenat-Bescanó-Baixàs, el reforçament o duplicació de la interconnexió ja existent per Vic-Baixàs, que comportaria l'alimentació de l'AVE amb una central tèrmica de cicle combinat. De fet, l'empresa homòloga de Red Electrica d'Espanya a França ha reconegut que per alimentar l'AVE no cal disposar d'una línia de 400.000 v.

En tot cas, qualsevol nou enllaç a 400.000 v amb França comportarà una nova entrada d'energia nuclear subvencionada francesa que desincentivaria l'estalvi i l'eficiència energètics, i contribuiria a perllongar en el temps, i fins i tot a augmentar, l'amenaça per al medi ambient i la salut dels ciutadans que suposen les centrals nuclears, independentment de la banda del Pirineu en què es trobin.

8. CONCLUSIONS I PROPOSTES

De l'anàlisi anterior es desprèn que l'actual esborrany del PEC és una guia per mantenir una situació de malbaratament energètic generalitzat, en què no tan sols no es tanquen les centrals nuclears sinó que s'hi afegeixen noves centrals tèrmiques de cicle combinat i una nova entrada d'energia nuclear barata des de França. El PEC incorpora, això sí, un augment controlat de les energies renovables i un discurs que ara anomenen "sostenibilista".

Per tot això, demanem.

1. La retirada immediata de l'esborrany del PEC ara en període "d'exposició pública".
2. L'inici d'un procés de participació reglada per a produir un Pla d'Actuació Política a l'entorn de l'energia, en què el Parlament de Catalunya convoqui tant representants de la societat civil catalana com experts totalment independents que elaborin diverses estratègies amb què acomplir l'esperit i la lletra de l'Acord del Tinell – de manera que pugui prendre decisions sobre aquests escenaris. Aquest Pla d'Actuació Política hauria de comportar Plans d'Acció en camps prioritaris com l'Estalvi, l'Eficiència, el desenvolupament de les energies renovables i el compliment dels compromisos de Kioto, entre d'altres.

Al nostre parer, hi ha objectius polítics que poden facilitar la transició cap a una nova cultura de l'energia a Catalunya, entre els quals es poden incloure:

- Que es redueixi en un mínim d'un 1% anual la demanda d'energia final.
- Que s'augmenti en un mínim d'un 3% anual la contribució de les energies renovables en la producció d'energia primària.
- Que Catalunya compleixi de forma estricta els compromi-

sos de Kyoto.

- Que s'estableixi un calendari de tancament de les centrals nuclears, en què la darrera es tanqui no més enllà de l'any 2015.

Barcelona, 2 de juny de 2005

Greenpeace
Ecologistes en Acció de Catalunya
Eurosolar

Aquest document recull les aportacions de diverses de les 32 entitats que han donat suport al Manifest per una Nova Cultura de l'Energia a Catalunya, a les quals volem expressar el nostre agraïment.